

Sisimiut & Nuuk 3. juni 2024

TUSAGASSIORFINNUT NALUNAARUT

Inuit innarluutillit tapersorneqarnissaannut inatsisissatut siunnersuummi ajorseriaatit pillugit Tilioq aamma NIIK mianersoqqusipput

Inuit innarluutillit tapersorneqarnissaannut Inatsisissatut siunnersuummi nutaami Kalaallit Nunaanni inuit innarluutillit pisariaqartitaat pisinnaatitaaffiilu akuerineqanngillat.

Inatsisissatut siunnersuut inuit innarluutillit pillugit Naalagaaffit Peqatigiit isumaqatigiissutaannut, tassa Kalaallit Nunaata ingerlaavartumik atuutilersinnissaanut akuerisimasaanut pisussaaffigisaanullu akerliusoq, Inuit innarluutillit Oqaaseqartartuata Tiliup aamma NIIK Nunatsinni Inuit Innarluutillit Kattuffiata nalilerpaat. Assersuutigalugu tikikkuminassutsimut aalajangersakkat pioreersut peerneqarsimapput. Tamanna inuit innarluutillit atugarisaannut tunngatillugu ajorseriaataasoq ilungersunartuuvoq. Tamanut tulluarsakkamik ilusiliineq pillugu isumaqatigiissutip, ilaatigut inatsisitigut piumasaqaat aqutugalugu tikikkuminassusermik pitsanngorsaanissamut Kalaallit Nunaat pisussaaffilerneqarpoq – inatsit ajorseriartinnagu.

Inatsisissatut siunnersuummik piareersaaneq soqutigineqarluaraluarluni aamma peqataaffigineqarluaraluarluni kattuffiup suliatigut isummersuutaasa inaarutaasumik siunnersuummi ajuusaarnartumik ilaannginnerat kattuffinnit paasineqarpoq. NIIK-ip aamma Tiliup innersuussutaat malinneqarsimangillat. Inatsisissatut siunnersuut kattuffinnit peqqissaartumik misissorneqarsimavoq, aamma siunnersuut manna Kalaallit Nunaanni inuit innarluutillit atugarisaannut pitsanngorsaanaviangitsoq pingaarnertut nalilerparput.

Inatsisartut inatsisaannik nutaamik taamatut ilusilimmik atuutilersitsinerup ajornakusoortitsingaatsiarnissaanut kattuffiit assut ernumassuteqarput, tassami inunnut innarluutilinnut taakkulu qanigisaannut assut ajoqusiissammat. *”Inuit innarluutillit inatsisitigut illersorneqarnatik sumiginnarneqakulasarnerat Tiliup misissueqqissaarneranit erserpoq. Inatsisissatut siunnersuuteqarnissamut nukippassuit atorneqarsimagaluartut, pioreersumullu atatillugu ajorseriarfiusut, nunatsinni inuit assut ikiorneqarnissaminnik pisariaqartitsipput, ilungersuuteqarneralli asuliinnaalluni. Inunnut naleqqutinngitsorujussuarnik kingunerluuteqassapput,”* inuit innarluutillit oqaaseqartartuat Anja Hynne Nielsen oqarpoq.

”Inatsisissatut siunnersuut pakatsissutigalutigu NIIK-imit unneqqarilluta oqassaagut, aamma maannakkut missingiutip isikkumisut isikkoqartillugu itigartitsissutigineqarnissaa innersuussutigaarput; amigarpoq, ajorseriarnermik kinguneqassaaq kukkuneqarlunilu. Kommunit oqartussaasullu kiffartuussinermi qaffasissusaannik appartitsinissamut pisariaqartitsinerat eqqarsaatigalugu siunnersuut suliarineqarsimavoq; tamannalu inuit piginnaasakillisimasut pisinnaatitaaffiinik ajornerulersitsissaaq. Inuit pinasuartumik ikiortariallit inatsimmi matumani eqqorneqarnerat uggornarpoq, Kalaallit Nunaanni atugassarititaasut pitsanngorsarneqartariaqarput,” taama oqarpoq Viggo Johansen, NIIK-mi siulittaasoq aamma

aalajangersimasumillu oqaatigalugu: *"Inunnut isiginninneq eqqarsaatigalugu oqartussaasut pisariaqartitaat akueriniarlugit inuit piginnaasakitsut eqqorneqartussaanerat akuersaarneqarsinnaangilaq."*

Ersernerluttut annertuut pineqarput. Inatsisissatut siunnersuut tukappoq aamma sulianik sullissineq suli ajornerulersinneqassaaq. Siunnersuut assersuutigalugu peqqinnissaq pillugu inatsimmut pioreersumut aamma meeqqanut tapersersuinissaq pillugu inatsimmut pioreersumut tunngatillugu ataqatigiinnerannut atatillugu arlalinnik erserluttuqarpoq. Tamatuma kingunerisaanik inuit innarluutillit inatsisit marluk akornannut inissittoorsinnaapput taamaalillutillu pisariaqartumik ikiorneqanngitsoorlutik. Innarluutilinnut isumaqatigiisummi suliatigut amigaateqartoqarneranut ilisimasaqartoqannginneranullu ersarissunik takussutissaqarpoq – naak pingaaruteqaraluartut. Inatsisissatut siunnersuummi pitsanngorsaanaissaq siunniunneqanngilaq, inunnut innarluutilinnut taakkulu qanigisaannut sulinissamut, ilinniarnissamut, peqateqarnissamut sammisaqarnissamullu ajornarsisitsivoq; inuit innarluutillit pillugit isumaqatigiisummi artikeli 19 naapertorlugu nammineq inuuneqarnissamut ajornarsisitsivoq.

"Inatsisissatut siunnersuut, assersuutigalugu qanigisaasunut inunnik innarluutilinnik isumaginnissinnaasunut isumaginnikkusuttunullu tunngatillugu pitsaasumik atugassiisussaagaluarpoq, aappaasoq imaluunniit qitornaasoq innarluutilik pisinnaatitaaffigisaminik ikiorneqanngikkaangat tapersersorneqanngikkaangalluunniit ullumikkut qanigisaasut naleqqutinngilluinnartunik atugassaqartitaapput, tamatumalu peqatigisaanik qanigisaasut suliffimminnik ilaquuttaminnillu paarsisussaapput – tamannalu inuttut assut sunniuteqartarpoq inuiaqatigiinnullu akisusarluni – tamatumalu qisuariarfigineqarnissaa maqaasivarput," taama oqarpoq Viggo Johansen. Pisortat illuut

Kattuffiit siunnersuummi immikkoortunut arlalinnut tunngatillugu pakatsipput, pingaarnertulli:

- Inuup kissaataa malillugu inuup nuunnissaanut periarfissaq.
- Pisortat illuutaasa iserfigineqarsinnaanissaannut tunngatillugu piumasaaqat peerneqarsimavoq.
- Inuit ikiorneqarnissaannut qulakkeerinninnissaq amigaataavoq. Nerisassarsiutissaannarnut, inissiamilu inuunnarnissamut tunngatillugu taamaallaat ikiuisoqassanngilaq, aammali inuit inuiaqatigiinni peqataasinnaanerannut – sunngiffimmi sammisassanut sulilernissamullu ikiorneqarnissamut tunngatillugu ikiorneqarnissaannut qulakkeerinnittoqassaaq.

Kattuffiit pingaarnertut immikkoortunik pingasunik suliareqqitassanngortitserusupput:

1. Sulianik sullissisarnerup qitiutinneqannginnera: Sulianik sullissisarnermut tunngatillugu ajornartorsiut pingaarutilik, siornatigut eqqaasarput, inatsisissatut siunnersuummi sammineqanngilaq. Sulianik sullissisarneq oqilisaassiffigineqarnaviannngilaq imaluunniit inatsisitigut illersorneqarneq pitsaanerulernaviannngilaq – akerlianilli pisoqassaaq.
2. Pitsanngorsaatisaqqanngilaq, ajornerulersitsinnassaarli: Inatsisissatut siunnersuut inunnut innarluutilinnut pitsanngorsaatisanik imaqqanngilaq. Akerlianilli ajornerulersitsissaaq. Ilaatigut uku maqaasivavut:
 - a. Siusissukkut iliuuseqarneq aamma piginnaanngorsaaneremut piginnaanngorsaqqiinemullu, assersuutigalugu angerlarsimaffimmi sungiusarnermut periarfissat amerlineqarnissaat.
 - b. Inuit pisinnaatitaaffii tunngavigalugit periuseqarluni aaqqiissutissanik atulersitsineq, soorlu innuttaasunut inuttut ikiorsiineq (BPA).

- c. Suliffimmut ikaarsaarnissamut aqutissiuussineq.
3. Siumut isigisumik inatsimmik amigaateqarneq: Siumut isigisumik inatsiseqarnissarput naatsorsuutigaarput, soorlu inuit innarluutillit pillugit isumaqatigiissummut naapertuuttumik tamanut tulluarsakkamik ilusiliineq, peqataatitsineq akuutitsinerlu. Inuit innarluutillit pillugit Naalagaaffiit Peqatigiit isumaqatigiisutaa Kalaallit Nunaanni inatsimmut, aalajangiinernut nalilersuinernullu tunngaviliisuussaaq.

“ Inuit innarluutillit ikiugassaapput. Systemimut naaffeqanngitsumik sorsupput aamma pisariaqartitaminnik ikiorneqarnatik ingerlateqqinneqartarput. Tassa Kalaallit Nunaanni pissutsit piviusut. Malittarisassat taama annertutigisut malittarisassanut atuuttunut taarsiunneqarnissaat ernumanarluinnartuusoq isumaqarpugut, tassami annertuutigut sulinermi – systemimi aaqqissuussaannermilu iluatsittumik ingerlaffiunngitsuni - piviusunngortillugit atuutilersinneqarsimangillat. Malittarisassanut pioreersunut ilisimasat killeqarnerat aammalu taamaallaat ilaannakortumik malinneqarnerat misilittagaqarfigaarput,” taama oqarpoq inuit innarluutillit oqaaseqartartuat Anja Hynne Nielsen, nangillunilu: “Inuit inuusuttut innarluutillit inuusuttutulli allatulli pisariaqartitaqarput pisinnaatitaaffeqarlutillu. Inatsisissatut siunnersuut manna aqutigalugu inunnik innarluutilinnik utoqqaat illuinut inissiisarnermik pioreersumik periuseqarluni inatsisinut malinnittunngortitsineq akuersaarneqarsinnaanngilaq. Tiliup allani tusarniutinut akissuteqarnermini arlaleriarluni nalunaarutigisarsimavaa periuserineqartoq toqqananartumik inooqatigiinnikkut akisussaassuseqanngitsuusoq akuersaarneqarsinnaanngilluinnartorlu.”

Inatsisissatut siunnersuuteqarnissamut nukippassuit atorineqarsimagaluartut, pioreersumullu atatillugu ajorseriarfiusut, nunatsinni inuit assut ikiorneqarnissaminnik pisariaqartitsipput, ilungersuuteqarneralli asuliinnaalluni. Inunnut naleqqutinngitsorujussuarnik kingunerluuteqassapput. Pissutsit ilungersunartuunerat Tiliup ukiumoortumik saaffiginnissutinik misissueqqissaarnerani takuneqarsinnaavoq.

Inatsisissatut siunnersuutip itigartitsissutigineqarnissaa aamma suliatigut ilisimasalinnit aamma peqqissaartumik suliarineqarnissaa siunertaralugu nutartigassanngorlugu nassiunneqassasoq aallaaviatigut kattuffinnit innersuussutigineqarpoq. Inatsisartut inatsisaannik nutaamik taamatut ilusilimmik atuutilersitsinerup ajornakusoortitsingaatsiarnissaanut kattuffiit assut ernumassuteqarput, tassami inunnut innarluutilinnut taakkulu qanigisaannut assut ajoqusiissamat. *“Inatsisissatut siunnersuummi Kalaallit Nunaanni inuit innarluutillit pisariaqartitaat pisinnaatitaaffiilu akuerineqanngitsut ataatsimut isigalugu nalilerparput. Inunnut isiginnineq, Kalaallit Nunaannut naleqqutinngitsooq, inatsisissatut siunnersuutitigut ersersinneqarpoq, paarlattuanilli inatsimmik Kalaallit Nunaanni inunnut innarluutilinnut pitsanngorsaataasussanik inatsisiliortoqassasoq kattuffinniit kajumissaarutigineqarpoq – tamanna tamanut iluaqutaassaaq. Inuunitsinni innarluuteqarnerup tamatta sunnertarpaatigut. Maannakkut killiffik akuerinngilarput,”* taama kattuffiit oqaaseqarput.

Sukumiinerusumik paasisaqarnerorusukkuut imaluunniit apersuerusukkuut Inuit innarluutillit oqaaseqartartuat Anja Hynne Nielsen 26 28 71-imut attavigisinnaavat imaluunniit mailimut anja@tilioq.gl -imut & NIIK: Viggo Johansen, mobil: 55 15 64 imaluunniit mailimut: niik@niik.gl

Inuit innarluutillit pillugit oqaaseqartartoqarfik
Handicaptalsmandsinstitutionen

Asannittumik inuulluaqqusillunga - Med kærlig hilsen

Anja Hynne Nielsen
Inuit innarluutillit oqaaseqartartuat – Handicaptalsmand

Viggo Johansen
Formand NIIK, Nunatsinni Inuit Innarluutillit Kattuffiat

Ilanngunneqarput: NIIK-ip aamma Tiliup tusarniummut akissuteqaataat, tamanna aamma kattuffiit nittartagaanni facebookimilu qupperneranni nassaarineqarsinnaapput. Tamatuma saniatigut tusarniummut akissut Peqatigiiffimmit Inooqat-mit nassiunneqartoq, aama Facebookimi qupperneranni nassaarineqarsinnaasoq innersuussutigaarput.

